

Prezes PAN i rektorzy uczelni o cięciu puszczy

„Usuwanie martwe świerki z lasu o charakterze naturalnym, dokonujemy gwałtu na najlepiej zachowanym lesie w Europie” – piszą w apelu o zaprzestanie wycinania drzew w puszczy prof. Jerzy Duszyński, prezes Polskiej Akademii Nauk, prof. Wojciech Nowak, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Marcin Pałys, rektor Uniwersytetu Warszawskiego oraz prof. Jan Szmidt, rektor Politechniki Warszawskiej.

Puszcza Białowieska jest bezcennym skarbem narodowym, rozpoznawalnym w całym świecie symbolem przyrody naszego kraju – piszą profesorowie. – Jest obiektem naszej dumy i dlatego z pełnym przekonaniem zabiegaliśmy – jako kraj – o wpisanie jej na listę Światowego Dziedzictwa. Zabiegaliśmy o to wszyscy zgodnie i z powodzeniem. Naszym obowiązkiem jest troska o zachowanie Puszczy Białowieskiej w jej unikatowym charakterze. Budzi nasz kategori-
czny sprzeciw traktowanie Puszczy Białowieskiej jak zwykłego lasu. Prowadzone w niej zabiegi gospodarcze mogą doprowadzić do nieodwracalnych szkód. Trzeba będzie czekać tysiące lat, by te rany się zabiłiły.

W przeciwieństwie do lasów sadzonych ludzką ręką, historia nie zna przykła-
du, by las naturalny został trwale zniszczony przez jakiegokolwiek szkodnika. Drzewostan może co najwyżej ulec przebudowie. Znamy natomiast wiele bole-
snych przykładów, gdy las naturalny został zniszczony przez człowieka. Puszcza Białowieska to tylko 3,4% naszych zasobów leśnych. Utrzymajmy ją w stanie, o którym zdecyduje sama przyroda. Naukowcy z całego świata będą ten stan badać, tak jak to robią od dziesięcioleci. Klimat się ociepla, zapewne świerka jest w puszczy za dużo, pozwólmy naturze wymienić go częściowo na inne gatunki drzew. Usuwanie martwe świerki z lasu o charakterze naturalnym, stanowiącym około połowy Puszczy Białowieskiej, dokonujemy gwałtu na najlepiej zachowa-
nym lesie w Europie – pozostawiając je we fragmentach puszczy odkształconej przez człowieka, przyspieszymy jej powrót do stanu naturalnego.

Apelujemy o natychmiastowe zaprzestanie wycinania drzew w Puszczy Białowieskiej.

10 lipca 2017 r.

Puszcza Białowieska: opinia PAN

„Polska Akademia Nauk postuluje pilne opracowanie spójnej strategii ochrony Puszczy Białowieskiej uwzględniającej przede wszystkim fakty i badania naukowe. Deklarujemy też udział w monitorowaniu bioróżnorodności i procesów lasotwórczych w PB” – czytamy w opinii podpisanej przez prof. Jerzego Duszyńskiego, prezesa PAN oraz 142 członków i członków Akademii.

Puszcza Białowieska (PB) jest wśród lasów europejskich najmniej przekształconym przez człowieka, a przez to jednym z najcenniejszych obiektów przyrodniczych Europy.

Osoby zamieszkujące i działające na obszarze oraz w otulinie PB mają często sprzeczne potrzeby, oczekiwania i interesy. Od lat nierozwiązany jest też problem nakładania się wielu form i reżimów ochronnych w PB. Podlegają im: 1. Białowieski Park Narodowy i 2. pozostające pod nadzorem trzech nadleśnictw PGL Lasy Państwowe (a. dwadzieścia trzy rezerваты przyrody, b. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000, c. transgraniczny Międzynarodowy Rezerwat Biosfery MaB, d. obszar Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO, e. obszar chronionego krajobrazu oraz f. Leśny Kompleks Promocyjny „PB”). Nadzieją na rozwiązanie tego spłotu uwarunkowań społecznych i przyrodniczych jest opracowanie jednolitych regulacji prawnych, które będą skuteczniej chronić PB i zyskają przychyłność społeczności lokalnej.

Polska Akademia Nauk zwraca uwagę, że ciągle nie wypracowano jednoznacznych naukowych przesłanek wskazujących na efektywność ochrony bioróżnorodności PB poprzez stosowanie zabiegów sanitarnych zwalczających skutki masowego pojawienia się kornika drukarza. Z kolei powstrzymanie się od takich zabiegów, mające na celu zachowanie naturalnych procesów lasotwórczych, oznacza uznanie nadrzędności ochrony tych procesów względem ochrony bioróżnorodności.

W sytuacji niejasności, które z powyższych podejść należy wdrażać w PB, spór toczy się na polu postaw i wartości. Oba stanowiska – troska o różnorodność gatunkową lasu i troska o naturalną puszcze, ścierają się ze sobą. W myśl pierwszego cały obszar PB od wieków był poddawany działaniom człowieka i stąd znacznie oddalił się od swojego naturalnego charakteru. Jako taki powinien być poddawany zabiegom właściwym pielęgnacji lasów, w tym sanitarnym wycinkom drzew i wywózkom drewna. Według drugiego podejścia PB także na dużych fragmentach leżących poza Parkiem Narodowym i rezerwatami zachowała w dużej mierze charakter lasu naturalnego i na jej terenie powinno się powstrzymać od zabiegów właściwych dla komercyjnej gospodarki leśnej, a już bezwzględnie od użycia ciężkiego sprzętu – teraz i w przyszłości. Większości z nas bliższa jest ta druga postawa. Otwarty i gwałtowny konflikt w kwestii PB szkodzi wizerunkowi Polski w Europie.

Polska Akademia Nauk postuluje pilne opracowanie spójnej strategii ochrony PB uwzględniającej przede wszystkim fakty i badania naukowe. Deklarujemy też udział w monitorowaniu bioróżnorodności i procesów lasotwórczych w PB. Opowiadamy się też za znaczącym powiększeniem obszaru Białowieskiego Parku Narodowego.

Jerzy Duszyński, prezes Polskiej Akademii Nauk oraz członkinie i członkowie Polskiej Akademii Nauk:

Jan Albrecht, Jan Awrejcewicz, Jerzy Axer, Grzegorz Bartosz, Romuald Będziński, Andrzej Białas, Piotr Biler, Barbara Bilińska, Szczepan Biliński, Piotr Bizoń, Grażyna Borkowska, Jerzy M. Brzeziński, Janusz Marek Bujnicki, Andrzej Buko, Tadeusz Burczyński, Witold Cęckiewicz, Agnieszka Chacińska, Grzegorz Chałasiński, Tadeusz Chmielniak, Andrzej Cierieszko, Anna Członkowska, Stanisław J. Czuczwar, Jerzy Dera, Tomasz Dietl, Dariusz Doliński, Józef Dubiński, Jerzy Dził, Stanisław Filipowicz, Władysław Findeisen, Elżbieta Frąckowiak, Andrzej Friszke, Zbigniew Jerzy Galus, Robert R. Gałązka, Jacek Gawroński, Z. Maciej Gliwicz, Michał Głowiński, Stanisław Gomułka, Tomasz Grodzicki, Krzysztof Haman, Jarosław Olav Horbańczuk, Tadeusz Horodecki, Adolf Horubała, Adam Hulanicki, Hubert Izdebski, Andrzej Jajszczyk, Barbara Jarząb, Bogumił Jeziorski, Leszek Kaczmarek, Tadeusz Kaczorek, Roman Kaliszan, Marian P. Kaźmierkowski, Jan Kiciński, Jan Kiszyński, Michał Kleiber, Jerzy Kołodziejczak, Maria Magdalena Konarska, Marek Konarzewski, Józef Korbicz, Małgorzata Kossowska, Małgorzata Kossut, Bożena Kostek, Włodzimierz Krzyżosiak, Wojciech Kostowski, Adam Kotarba, Jan Kotwica, Piotr Kowalik, Eugeniusz Kozaczka, Jan Kozłowski, Jacek Kuźnicki, Zbigniew Kwieciński, Rafał Latała, Andrzej B. Legocki, Janusz Limon, Jerzy Limon, Janusz Lipkowski, Jerzy Lis, Adam Łomnicki, Bogusław Major, Stefan Malepszy, Krzysztof Malinowski, Jacek Marecki, Stanisław Massel, Józef Modelski, Michał Mrozowski, Zenon Mróz, Karol Myśliwiec, Krzysztof Narkiewicz, Edward Nęcka, Henryk Okarma, Grzegorz Opolski, Hubert Orłowski, Wiesław W. Pawlik, Zygmunt Pejsak, Stanisław Penczek, Marek Pfützner, Mariusz Piskula, Wiesław Pleśniak, Ryszard Pohorecki, Stefan Pokorski, Edmund Przegaliński, Ewaryst Rafajłowicz, Stanisław Rakusa-Suszczewski, Henryk Ratajczak, Antoni Rogalski, Czesława Rosik-Dulewska, Paweł Rowiński, Witold Rużyło, Andrzej Rychard, Zdzisław Lech Sadowski, Marian Saniewski, Józef Smak, Andrzej Sobolewski, Kazimierz Strzałka, Józef Szudy, Michał Szulczewski, Henryk Szymczak, Marek Światoński, Andrzej Trautman, Marian Truszczyński, Waclaw Trutwin, Katarzyna Turnau, Andrzej Walicki, Jacek Waluk, Erwin Wąsowicz, January Weiner, Aleksander Welfe, Piotr Węgleński, Grzegorz Węgrzyn, Andrzej Więcek, Jerzy Wilkin, Lech Wojtczak, Stanisław L. Woronowicz, Andrzej K. Wróblewski, Jerzy Zabczyk, Romuald Zabielski, Jacek Zaremba, Marek Zembala, Adam Zięćik, Andrzej Żelaźniewicz, Jan Franciszek Żmudziński, Maciej Żylicz

22 grudnia 2017 r.

Puszcza Białowieska: list do „Science”

„Brak naukowych danych uzasadniających wycinkę drzew”

– piszą w liście do „Science” profesorowie Marek Konarzewski, Romuald Zabielski, Rafał Kowalczyk i Jerzy Duszyński.

Erik Stokstad w swym artykule zatytułowanym „Ostatnie ostoje” (Science, 8 grudnia, str. 1240) opisuje zaciekle konflikt dotyczący ochrony najbardziej naturalnego obszaru leśnego Europy, jakim jest prastara Puszcza Białowieska. Zmaga się ona z masowym pojawianiem się (gradacją) kornika drukarza (*Ips typographus*). Pytanie, w jaki sposób zareagować na tę sytuację, sprowadza się do decyzji, czy należy podjąć aktywne działania w celu ochrony bioróżnorodności, czy może raczej powinno się pozostawić ten obszar nietkniętym, by podlegał wyłącznie naturalnym procesom, w tym okresowym gradacjom kornika drukarza. Zgadza się z E. Stokstad, że powyższe pytanie zasadniczo dotyczy wartości i jako takie wykracza poza zakres nauk przyrodniczych. Uważamy, że stosowanie wycinki sanitarnej tudzież ratunkowej [usuwanie martwych i chorych drzew – przyp. tłum.], jako środków mających zapewnić ochronę bioróżnorodności, z całą pewnością powinno być poparte mocnymi dowodami naukowymi. Tymczasem konferencja naukowa zorganizowana w ostatnim czasie przez Polską Akademię Nauk pokazała, że dowody przemawiające na korzyść tych środków są w najlepszym razie znikome (1).

Konferencja wydobywa na światło dzienne ogólny brak badań, z prawidłowymi kontrolami i stosownymi powtórzeniami, dotyczących skuteczności zapobiegania rozprzestrzenianiu się kornika poprzez wycinkę sanitarną starych nizinnych drzewostanów. Mimo że administracja Polskich Lasów Państwowych zarządzająca Puszcza Białowieską zainicjowała ostatnio tego rodzaju badanie, ustanawiając obszar referencyjny, jego rzetelność jest wątpliwa, właśnie w związku z brakiem prawidłowych kontroli i powtórzeń (2). Prowadzenie badania komplikuje dodatkowo fakt, że Puszcza Białowieska to mozaika zarówno obszarów objętych ochroną, jak i gospodarką leśną. Kornik rozprzestrzenia się szybko, a więc nie jest jasne, czy wycinka sanitarna ograniczająca się do obszarów niebędących pod ochroną jest w stanie powstrzymać gradację kornika (3). Odpowiednie metaanalizy są również skąpe, a te obecnie dostępne w rzeczywistości wskazują na niekorzystne skutki wycinki ratunkowej na bioróżnorodność (4, 5).

Powyższymi niedociągnięciami metodologicznymi należy się pilnie zająć, najlepiej przeprowadzając badania na dużą skalę i poddając je weryfikacji. W Puszczy Białowieskiej można to osiągnąć jedynie poprzez współpracę transgraniczną ze stroną białoruską, która zarządza dwiema trzecimi drzewostanów Puszczy Białowieskiej. Polska Akademia Nauk i Białoruska Akademia Nauk rozpoczęły już współpracę w tej dziedzinie (1). Z pewnością musimy wyciągnąć właściwe wnioski z obecnej gradacji kornika, zważywszy że następna nieuchronnie nadejdzie; wraz z gwałtownym wzrostem globalnego ocieplenia gradacje będą występować ze zwiększoną częstotliwością (6).

9 lutego 2018

1. Managing the bark beetle outbreak in the Biaowieża Primeval Forest (2017). <https://www.youtube.com/watch?v=ffCDBAp24sk>.
2. L. Fahse, M. Heurich, *Ecol. Model.* 222, 1833 (2011).
3. S.H. Hurlbert, *Ecol. Monogr.* 54, 87 (1984).
4. S. Thorn et al., *J. Appl. Ecol.*, 10.1111/1365-2664.12945 (2017).
5. A. Chaudahary et al., *Sci. Rep.* 6, 23954 (2016).
6. R. Seidl, *BioScience* 64, 1159 (2014).